

Kraków, 20 grudnia 2025 r.

Recenzent:

dr hab. Danuta Kaźmierczak, prof. UKEN
Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie
ul. Podchorążych 2, Kraków

Recenzja rozprawy doktorskiej pt.
ORGANIZOWANIE I FUNKCJONOWANIE SZTABU KIERUJĄCEGO
DZIAŁANIEM RATOWNICZYM
W DŁUGOTRWAŁYCH, WIELOPODMIOTOWYCH AKCJACH RATOWNICZYCH
autorstwa
mgr inż. poż. Michał WNUK
na podstawie Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o Szkolnictwie wyższym i nauce
(Dz.U. z 2018 r. poz. 261)

Autor: *mgr inż. poż. Michał WNUK*

Tytuł: *Organizowanie i funkcjonowanie sztabu Kierującego Działaniem Ratowniczym w długotrwałych, wielopodmiotowych akcjach ratowniczych*

Dyscyplina: *nauki o bezpieczeństwie*

Promotor: *bryg. dr. hab. inż. Paweł Gromek, prof. APoż*

Akademia WSB, Dąbrowa Górnicza 2025

Forma rozprawy: *monografia naukowa*

Liczba stron: 330

Układ: Rozprawa doktorska składa się z następujących elementów: spisu treści, słownika skrótów, wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, bibliografii, spisu wykresów, dziesięciu załączników, streszczenia w języku polskim i angielskim.

Niniejsza recenzja została sporządzona po dokonaniu analizy i oceny:

- 1) czy rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie
- 2) czy rozprawa doktorska wykazuje umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez osobę ubiegającą się o nadanie stopnia doktora;

3) czy rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej.

Ad.1.

Obecne środowisko bezpieczeństwa charakteryzuje się rosnącą niestabilnością, długotrwałymi kryzysami geopolitycznymi, ekonomicznymi, społecznymi, ekologicznymi czy technologicznymi, które często współwystępują, stanowiąc poważne wyzwanie dla systemów zarządzania kryzysowego. Katastrofy naturalne uznano za najbardziej i najdłużej (do 10 lat) dotkliwe w skutkach, natomiast dezinformację za najpoważniejsze krótko-terminowe (2 lata) zagrożenie. Potrzebę przygotowania organizacji do bardziej skutecznego przewidywania, planowania, reagowania i odbudowy także zdolności do rozwoju dostrzegają organizacje międzynarodowe (m.in. WEF, Raport 2025). Współpraca wielopodmiotowa na różnych poziomach jest kluczowym elementem warunkującym skuteczność interwencji (Disaster Risk Reduction and Climate Change Adaptation in the Cooperation Framework: Guidance Note on Using Climate and Disaster Risk Management to Help Build Resilience Societies in 2020–2025; Guidance Note, for the design and implementation of the United Nations Sustainable Development Cooperation Framework, 2026).

Autor uzasadnił potrzebę doskonalenia działań ratowniczych w długotrwałych wielopodmiotowych akcjach ratowniczych powołując się na regulacje prawne, szkoda, że nie dopełnił opisu rzeczywistości (właściwość poznania naukowego) o uwarunkowania środowiska bezpieczeństwa, naturę zagrożeń. Wykazał się za to ekspercką znajomością potrzeb taktycznych i operacyjnych służb ratowniczych decydujących o skuteczności reagowania na nie a także luk w tym zakresie. Sytuację problemową określa następująco:

[...] z uwagi na odbywające się (naturalnie) rotacje kadrowe oraz bardzo małą liczbę ćwiczeń doskonalących i zgrywających wiedza, umiejętności, a w szczególności doświadczenie tych funkcjonariuszy, są często niewystarczające, aby sprawnie i skutecznie działać w długotrwałych, wielopodmiotowych akcjach ratowniczych. [...] Umiejętności te zdobywane są przede wszystkim w praktyce, jednak akcje długotrwałe prowadzone są bardzo rzadko (str. 14, 15).

Przedstawiając sytuację problemową odwołał się do badań empirycznych i twardych danych statystycznych. Przeprowadził także rzetelną analizę aktów prawnych i literatury przedmiotu przedstawiając główne treści i identyfikując z perspektywy omawianego problemu braki pożądanej wiedzy (str. 26 i 30) lub potrzebę jej aktualizacji (str. 20). Tym samym potwierdzając słuszność przeprowadzenia badań i przedstawienia konkretnych rekomendacji. Zestaw

literatury polskiej i anglojęzycznej omawiającej organizację wielopodmiotowych akcji ratowniczych odpowiednio w wymiarze krajowym a także regionalnym i międzynarodowym obejmuje 96 tytułów łącznie.

Ad.2.

Istnieje wiele paradygmatów procesu badawczego stosowanych w naukach społecznych (Majewski 2003, Wiśniewski 2020). Różnice dotyczą między innymi miejsca celów i problemów badawczych w procesie (m.in. Babbie 2008 :107, 131; Creswell 2013:131; Flick 2012:74; Frankfort-Nachmias i Nachmias 2001; Leśniewski 2012; Pelc 2012:36; Pilch 2010:187; Silverman 2012:45 i 365; Stachowiak 2001:56; Wawrzusiszyn 2016:99;). Zatem nasuwa się pytanie o źródło zastosowanego paradygmatu metodologicznego. Autor zamieścił opracowanie autorstwa B. Wiśniewskiego (2020) w bibliografii, jednak w nim przywołane zostały różne podejścia.

W rozdziale pierwszym dysertacji: Założenia badawcze, przyjął następującą kolejność etapów procesu: sytuacja problemowa, podmiot i przedmiot badań, problemy badawcze, hipotezy badawcze, cele badań, ograniczenia badawcze, założenia organizacyjne procesu badawczego, wartość dodana. Natomiast w podrozdziale 1.6 stwierdza: „Na etapie tym określono podmiot, przedmiot oraz cel badań, zidentyfikowano i sformułowano główny problem badawczy i szczegółowe problemy badawcze [...] (str. 48), zmieniając miejsce celów i problemów. W tym też podrozdziale odwołuje się do głównego celu badawczego (jednego nie dwóch jak w podrozdziale 1.5) i na tym etapie uszczegóławia do trzech (str. 49), które co najważniejsze zachowują ten sam zakres treściowy. Te nieścisłości zostają jednoznacznie sprostowane w poprawnie opracowanym autorskim kwestionariuszu wywiadu z ekspertem (Załącznik nr 1).

Drugi rozdział poświęcony teoretycznemu opracowaniu funkcjonowania sztabu Kierującego Działaniem Ratowniczym (KDR) w długotrwałych, wielopodmiotowych akcjach ratowniczych dostarcza rzetelnej wiedzy i podstawy wypracowanych wskaźników, które Autor wykorzystał także w studiach przypadku (Rozdział 3) i do skonstruowania narzędzia badawczego - formularza wywiadu (str. 50); szkoda, że nie zostały one wprost wyartykułowane i jednolicie uporządkowane. Wykorzystaną metodę sondażu diagnostycznego, technikę jawnych, indywidualnych wywiadów ustrukturyzowanych z ekspertami wyłonionych na drodze celowego doboru należy uznać za trafne – umożliwiła zebranie danych (opinii i doświadczeń) z wąskiego, specjalistycznego zakresu działalności PSP, z jednoczesnym uwzględnieniem niuansów funkcjonowania całego systemu; tym samym pozwoliła

odpowiedzieć na postawione pytania badawcze. Na uznanie zasługuje decyzja o sformułowaniu pytań otwartych, ich klarowność, uporządkowanie i optymalna ilość pozwalająca zebrać właściwe informacje (co zostało uzasadnione także w dysertacji str. 50 i 51). Zebrane dane zostały zestawione w formie graficznej i poddane szczegółowej analizie i wnioskowaniu, na bazie którego zweryfikowano pozytywnie hipotezę główną i hipotezy robocze (str. 45-46). Dowiedziono, że:

- Na podstawie zgromadzonych danych, opisów normatywnych i analiz literatury Autor wskazuje „jednoznacznie”, że w praktyce stosuje się różne schematy działania sztabu KDR — jego skład, jak i konkretne procedury działania są konstruowane doraźnie, z uwzględnieniem rodzaju zagrożenia, skali działań ratowniczych, liczby zaangażowanych podmiotów, uwarunkowań logistycznych oraz czasu trwania akcji. (Dotyczy Hipotezy 1).

Odpowiedź na drugie pytanie badawcze i pozytywną weryfikację drugiej hipotezy roboczej czytelnik odnajdzie w rozdziale trzecim dysertacji (nie został ten fakt wyeksponowany).

Do wskazanych mankamentów (trudności) ograniczających skuteczne działania sztabu KDR w długotrwałych, wielopodmiotowych akcjach ratowniczych dotyczą kwestii kadrowych, technicznych, jak i proceduralnych: niewystarczająca liczba ćwiczeń zgrywających, w których członkowie sztabu KDR mieliby okazję współpracować w warunkach zbliżonych do rzeczywistości, sprawnej wymiany informacji, doświadczenia operacyjnego, dostępności odpowiedniej dokumentacji oraz technologii wspomagających, co prowadzi do opóźnień i błędów w procesie decyzyjnym. Powyższe niedomagania zostały zidentyfikowane na przykładach akcji ratowniczych w czasie powodzi w 1997 roku, pożaru lasów w Kuźni Raciborskiej 1992, powodzi w 2010 roku, pożaru lasów w Biebrzańskim Parku Narodowym katastrofy hali Międzynarodowych Targów Katowickich (MTK) w 2006 roku i wywiadów eksperckich (Podrozdziały. 3.1., 3.2., 3.3. i 3.4.).

Autor dużo miejsca poświęcił na odpowiedź na trzecie pytanie badawcze i weryfikację trzeciej hipotezy roboczej. Zebrany materiał empiryczny (podobnie jak w przypadku weryfikacji drugiej hipotezy) – w tym dane z wywiadów eksperckich, przegląd praktyk, i analiza przypadków: nawałnicy w Borach Tucholskich w 2017, wybuchu gazu w Gdańsku w 1995, pożaru w Zakładach Azotowych w Kędzierzynie-Koźlu w 2021, powódź w 1997 roku, pożar lasów w Kuźni Raciborskiej 1992, powódź w 2010 roku, pożary lasów w Biebrzańskim Parku Narodowym katastrofa hali Międzynarodowych Targów Katowickich (MTK) w 2006 roku – świadczy on o dociekliwości, skrupulatności i rzetelności w podejściu badawczym Autora.

W dysertacji pojawiają się terminy *gotowość*, *efektywność*, *skuteczność* i *sprawność* w odniesieniu do działań sztabu KDR. Nie uwzględniono konceptualizacji tych pojęć. Kluczowe jest jednak to, że termin skuteczność jest konsekwentnie stosowany w pytaniach, hipotezach, tytułach rozdziałów, podrozdziałów, pytaniach w kwestionariuszu wywiadu, dzięki czemu zachowano ciągłość logiczną i spójność dociekań.

Uzyskane wnioski w rozdziale trzecim decydują o powodzeniu realizacji celu użytecznego, który zakłada „... zaproponowanie rozwiązań organizacyjnych i funkcjonalnych zwiększających (zapewniających) skuteczne funkcjonowanie sztabu KDR w długotrwałych, wielopodmiotowych akcjach ratowniczych”.

Na podstawie zastosowanej triangulacji metod: rozważań teoretycznych, badań empirycznych (analiz przypadków oraz opinii ekspertów PSP i KSRG) Autor sformułował zestaw wniosków, które pozwoliły na opracowanie rozwiązań w czterech obszarach: (1) intensyfikacji szkoleń zorientowanych na przygotowanie do pracy w sztabie, (2) organizacji pracy sztabu w systemie zmianowym z zachowaniem ciągłości decyzyjnej, (3) standaryzacji dokumentacji operacyjnej oraz (4) wdrożenia zintegrowanych systemów teleinformatycznych wspierających zarządzanie akcją. Zgodnie z teorią systemów sztab KDR jest otwartym systemem/organizacją która stanowi całość a zarazem część szerszego otoczenia zewnętrznego. A działalność dowolnego elementu wpływa na działalność każdego innego i całej organizacji, cyt.

[...] Dzięki przeciwieństwu współpracy i wypracowaniu wspólnych mechanizmów działania, sztab KDR może efektywnie koordynować działania ratownicze w sytuacjach, gdzie czas reakcji i synchronizacja działań są decydujące dla powodzenia akcji (str. 124).

Autor podkreśla rolę zdolności adaptacyjnych, które sztab ma zwiększyć poprzez m.in. wprowadzenie elastycznych procedur (str. 259), jasno zdefiniowanych ról i zadań (str. 261), kompetencji i odpowiedzialności członków zespołu.

W tym miejscu nasuwa się następująca myśl do dyskusji: Jednym z ważnych warunków osiągania zdolności adaptacyjnych/elastyczności przez organizację/system jest redundancja rozumiana nie tylko jako tworzenie nadmiaru zasobów i umiejętności, ale również jako budowanie ich różnorodności. Uwzględniając specyfikę działań sztabu KDR i powyższych rekomendacji, jak można redundancję kompetencji budować i wykorzystywać?

Należy stwierdzić, że etapy procesu badawczego zostały zrealizowane z dużą starannością utrzymując logikę wyводу (metody są dobrane adekwatnie do postawionych pytań badawczych, proces zbierania danych jest transparentny i powtarzalny, analiza danych jest skonstruowana poprawnie) i doprowadziły do wartościowych, czyli obiektywnych i weryfikowalnych wniosków. Na ich bazie sformułowano rekomendacje usprawniające

działania sztabu Kierowania Działaniami Ratowniczymi, odpowiadając na postawione pytania badawcze, weryfikując hipotezy i ostatecznie realizując postawione cele badawcze. Dowodzi to umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, rzetelnego i profesjonalnego podejścia badawczego pana mgr. inż. poż. Michała Wnuka.

Ad.3.

Niniejsza dysertacja eksploruje niszę badawczą w zakresie działań sztabów Kierowania Działaniami Ratowniczymi, która dotychczas była analizowana pobieżnie, czego dowodzi przeprowadzona krytyka literatury z obszaru nauk o bezpieczeństwie. Powstała więc potrzeba pogłębienia wiedzy praktycznej i teoretycznej jak i jej aktualizacji. Zidentyfikowana luka w wiedzy została wykorzystana do sformułowania problemów badawczych i samodzielnego przeprowadzenia badań zgodnie z zaprojektowaną na ich potrzeby procedurą badawczą. Niniejsza dysertacja wnosi nowy wkład do wiedzy - proponuje nowy model organizacyjny wypracowany w postaci zestawu rekomendacji mających na celu zwiększenie zdolności operacyjnych sztabu Kierowania Działaniami Ratowniczymi (m.in. adaptacji, elastyczności, kompatybilności). Niniejsze opracowanie spełnia także wszystkie kryteria rygoru naukowego i etycznego. Ponadto posiada klarowną strukturę, precyzyjny styl naukowy, czytelną i spójną organizację odzwierciedlającą logikę procesu badawczego. Wyniki zawarte w pracy doktorskiej są istotne dla teorii i praktyki nauk o bezpieczeństwie i powinny zostać przedłożone do publikacji w recenzowanych czasopismach naukowych lub jako monografia naukowa. Podsumowując, dysertacja pana mgr. inż. poż. Michała Wnuka stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego a także oryginalne rozwiązanie w zakresie praktycznego zastosowania wyników własnych badań naukowych w obszarze nauk o bezpieczeństwie.

Konkluzja:

Rozprawa doktorska pt. *Organizowanie i funkcjonowanie sztabu Kierującego Działaniami Ratowniczym w długotrwałych, wielopodmiotowych akcjach ratowniczych* napisana przez pana mgr. inż. poż. Michała Wnuka posiada pozytywną ocenę wszystkich trzech obszarów (ogólnej wiedzy teoretycznej z zakresu nauk o bezpieczeństwie, samodzielnego prowadzenia badań i oryginalności). W związku z czym stwierdzam, że rozprawa spełnia wymogi określone Ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018 r. poz. 261) i wnoszę o dopuszczenie pana mgr. inż. poż. Michała Wnuka do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.

Druck Komenda